

NESLYŠÍCÍ TLUMOČNÍK A PŘEKLADATEL

Komoří bulletin 2016/3

OBSAH

Letem světem z Komory	3-5
TÉMA: Neslyšící tlumočnick	5-8
Ankety	10-11
Z organizací	12
Setkání tlumočnicků	13-15
Ze zahraničí	15-18
Jeden den v Evropském parlamentu	19-23
Našli jsme ze VÁS	24
Přečtete si	25-26
Bratření s JTP	26
Z redakce	27
Komoří bulletin - 2016/3	28

LETEM SVĚTEM Z KOMORY

ORGANIZAČNÍ

KRISTÝNA
ŠIKOVÁ

LEGISLATIVA

V minulém Bulletinu jsme Vás informovali o stavu NSK a NSP. Na vytváření Národní soustavy povolání (NSP) spolupracovalo několik organizací od roku 2014–2015 (ASNEP, SNN, ČUN, Komora, ÚJKN, Pevnost/Institut). Jedná se o dokument, který upravuje, co tlumočnické českého znakového jazyka dělá, jaké má mít schopnosti a vzdělání, co ke své práci potřebuje, jaké jsou fyzické předpoklady, jaké zátěže je vystaven apod. Dokument ještě není zveřejněn, ale jakmile se tak stane, bude možné zájemce o tlumočnickou profesi, laickou veřejnost a další odkazovat na tento popis. Na zveřejnění dokumentu se čeká s připravovanou novelou zákona o soc. službách.

Dále neustále spolupracujeme na dění okolo Národní soustavy kvalifikací (NSK), zkoušky (certifikace) pro tlumočníky ČZJ. Začali jsme na ní pracovat společně se SNN, ČUN, ASNEP, Pevností, ÚJKN a Timem Curry už v roce 2014. Jednalo by se o zkoušku, která by ověřila schopnosti tlumočnicků z praxe, kteří neprošli příslušným vzděláním. V roce 2014 jsme s ní počítali jako s možností v zákoně, kde by byla uvedena mezi kvalifikačními požadavky v návrhu zákona o sociálních službách, ve školském zákoně a v zákoně o soudních tlumočnících jako jedna z možností, jak se stát tlumočnickem. Zkouška je v ČR potřebná. Popis zkoušky prošel na MPSV v prvním kole v roce 2015 bez připomínek. Celou dobu všichni tvůrci návrhu chtějí, aby existovala jednotná databáze videotestů, odkud by si je komise z celé ČR braly a podle ní by zkoušely. Byla by tak zajištěna objektivita zkoušení a jednotnost videí a otázek, které budou zkoušeny. Bohužel toto nebylo možné v roce 2015 do návrhu napsat. MŠMT po několika jednáních pochopilo, že jedinou cestou, jak mít kvalitní a objektivní testování naší profese, je jednotná databáze videotestů na jednom místě. Tímto místem by měl být autorizující orgán (MPSV), který by databázi našich testů spravoval. S NSK se počítá v návrhu všech zákonů, které jsme připomínkovali, a do nichž bylo nutné napsat potřebné kvalifikační požadavky na tlumočníky. Zkouška NSK by měla být alternativou vysokoškolského vzdělání a měla by ověřit, že tlumočníci v praxi dělají svoji práci kvalitně. Tlumočníci z praxe by po získání certifikátu NSK nemuseli absolvovat vysokoškolské vzdělání. Samozřejmě noví tlumočníci by museli absolvovat vysokoškolským nebo vyšším odborným vzděláním projít – stejně

jako naši kolegové tlumočníci mluvených jazyků. Tato zkouška je pro kolegy z praxemožností, jak splnit požadavky na vzdělání podle zákona, a dovoluje tak zachovat velkou část současných tlumočnicků v praxi. V říjnu probíhala jednání o financování vzniku databáze videí a testů.

Dále Komora zasílala připomínky k novele zákona o sociálních službách. Za členské organizace ASNEP připomínky zpracovávaly komise ASNEP.

Ve spolupráci s EKOTN, JTP a KST jsme připomínkovali zákon o soudních tlumočnících.

Nabídky účastnit se připomínkování a všechny aktuality z dění kolem naší profese chodí členům Komory, řádným i přidruženým, ve Zpravodaji do e-mailových schránek. Chcete ho taky dostávat? Staňte se naším členem.

Další aktivity Komory

Přes prázdniny jsme aktualizovali texty na webových stránkách Komory. Pokud máte nápad, jak menu a nabídky ještě více zpřehlednit, nebo pokud něco hledáte a nemůžete to najít, napište nám. Snažíme se využít již zaplacené a funkční stránky. Na nové, modernější a jednodušší, v současnosti nechceme vydávat peníze. V rámci úpravy webových stránek jsme rozšířili sekci vzdělávání o odkazy na elektronické slovníky, které můžete používat při přípravách na tlumočení. Naleznete je v sekci AKTIVITY-VZDĚLÁVÁNÍ – <http://www.cktjz.com/elektronicke-slovníky>. Pokud víte o dalších prima odkazech, napište nám na rada@cktjz.com, přidáme je, abychom je mohli sdílet s ostatními.

Komora i nadále pořádá akce o tlumočení pro děti v rámci projektu TOND. Po škole v Radlicích se ještě tento rok vydáme do školy v Liberci a na začátku příštího roku do školy v Hradci Králové. S realizací nám pomohou naši členové Roman Vránek a Jindřich Mareš. Přejeme jim, ať si s nimi děti program užijí, a moc jim tímto děkujeme, že si to vzali nastarost!

A protože se blíží konec roku a my plánujeme kurzy na rok následující, ptáme se Vás, zda máte nápad na seminář, který byste od Komory chtěli v příštím roce zrealizovat. Prosím, napište nám na rada@cktjz.com, a pokud to bude v našich silách, seminář uspořádáme. V příštím roce budeme organizovat oblíbená večerní praktická cvičení, tlumočnické laboratoře (nový e-learning, ve kterém si na dálku budete moci procvičit Vaše tlumočnické dovednosti) a domlouváme kurz se zahraničním lektorem.

Ostatní kurzy budeme realizovat podle Vašich přání a potřeb. Napište nám!

Zahraničí

I v letošním roce vyslala Komora své zástupce na AGM EFSLI. Letošní AGM se již tradičně uskutečnila jeden den před samotným konáním EFSLI. Za Komoru zde byly přítomné dvě zástupkyně: Klára Herčíková a Jitka Kubištová. Jako každoročně se v rámci zasedání schvalovaly různé dokumenty, které mapovaly hospodářskou činnost Rady EFSLI, výroční zpráva za rok 2015 a protokol z jednání AGM v roce 2015 ve Varšavě. Jedním z hlavních témat, které se zde

probíralo, byla spolupráce Komise SAF (SpecialAttendanceFund) a Radou EFSLI. Dalším velmi důležitým bodem bylo nominování Chorvatska jako pořádatelství AGM a konference EFSLI pro rok 2018. V roce 2019 bude AGM a konference EFSLI ve Švédsku a výroční 25. ročník EFSLI byl již vloni naplánovaný do francouzského Toulouse. Zároveň na této AGM proběhlo tajné hlasování o dalším složení Rady EFSLI. Ze současné rady tak zůstávají tři členové: Christopher Stone z Velké Británie, Marcello Cardarelli z Itálie a Ivana Bucko ze Srbska, která se stane prezidentkou EFSLI a nahradí tak současného prezidenta Christiana Peterse. Čtvrtým členem Rady se stane neslyšící Rumun Gelu Dumitru Bogdan. V rámci EFSLI funguje efsDI, která nás seznámila se svou činností za poslední tři roky, v rámci kterých pořádá workshopy a semináře s tématy neslyšící tlumočnické v různých evropských státech. V České republice se zatím nekonaly. V tomto programu budou také pokračovat a chtějí od členských organizací větší podporu neslyšících tlumočnicků v daných státech.

Na problematiku neslyšících tlumočnicků navazujeme zprávou o školení v Dánsku. Díky kontaktu s Dánskou organizací tlumočnicků znakových jazyků jsme zprostředkovali našim neslyšícím členům a absolventům kurzu MZS nabídku účastnit se jejich školení pro neslyšící tlumočnický zdarma. Na akci se přihlásili tři čeští zástupci. Budeme se těšit na informace od nich o průběhu akce.

HLEDÁME GRAFIKA PRO NÁŠ BULLETIN

Od ledna 2017 hledáme grafika našeho Bulletinu. Máte tip na někoho, kdo by nám pomohl s naším časopisem? Veškeré práce na časopise jsou dobrovolné, pouze grafické zpracování platíme symbolickou částkou 1 500 Kč/číslo. Máte tip na někoho, kdo by to dělal rád i za tuto odměnu? Budeme rádi za pomoc! Bez grafika se náš časopis neobejde. Jedná se především o sazbu textu a návrh obálky.

Děkujeme za pomoc!

**Děkujeme všem členům i nečlenům, kteří
přišli na Valnou hromadu 16. 10. a zveme
Vás na otevřenou Radu 15. 12. od 16h
v Komoře. Těšíme se na Vás!**

TÉMA: NESLYŠÍCÍ TLUMOČNÍK A PŘEKLADATEL

NESLYŠÍCÍ TLUMOČNÍK – KDO TO JE A JAK SE LIŠÍ OD SVÝCH SLYŠÍCÍCH KOLEGŮ

LUCIE
TUŽOVÁ

Neslyšící tlumočnick je neslyšící či nedoslýchavý člověk s perfektní komunikační znalostí národního znakového jazyka a národního mluveného jazyka dané země. Neslyšící tlumočnick má za sebou vzdělání zaměřené na tlumočnickou profesi, takže rozumí roli tlumočnicka a zná etickou stránku tlumočení. Dále může mít další specializované vzdělání či vlastní zkušenosti v oblasti využití gest, pantomimy, pomůcek a obrázků v komunikaci s neslyšícím klientem a schopnost přizpůsobit se struktuře vět a celkové úrovni jazykového vývoje daného klienta. Mimo to také neslyšící tlumočnick do tlumočené situace vnáší svou rozsáhlou znalost a porozumění neslyšící komunitě, kultuře a hluchotě jako takové.

Do jakých situací přizvat neslyšícího tlumočnicka?

Neslyšícího tlumočnicka je velmi žádoucí přizvat především v situacích, kdy je přesnost překladu naprostou nezbytností, tj. v situacích u soudu, policie apod. Mimo to je vhodné využít tým slyšící – neslyšící tlumočnick v situacích, kdy je klientem:

- mladý neslyšící,
- neslyšící s narušeným vývojem,
- neslyšící používající nestandardní formu národního znakového jazyka či specifický dialekt daného znakového jazyka,
- neslyšící používající jiný znakový jazyk, než je národní znakový jazyk dané země,
- oběť trestného činu,
- neslyšící obtížně snášející rychlost a náročnost sledování tlumočení dané situace,
- neslyšící, který je součástí jakéhokoli soudního či právního procesu.

Jak je zmíněno hned na začátku seznamu, neslyšící tlumočnick by měl být v ideálním případě přítomen v situacích, kde je klientem neslyšící dítě/mladistvý, a to především při zdravotních vyšetřeních, u soudu, v poradnách, při psychologických vyšetřeních apod.

Jak probíhá tlumočení v týmu s neslyšícím tlumočnickem?

Neslyšící tlumočnick pracuje vždy v týmu se slyšícím tlumočnickem za využití konsekutivního tlumočení. Tlumočená zpráva tak jde nejprve od slyšícího mluvčího k slyšícímu tlumočnickovi, ten ji přetlumočí neslyšícímu tlumočnickovi, který ji následně předá neslyšícímu klientovi. Neslyšící tlumočnick zprávu přizpůsobuje jazykově a kulturně tak, aby byla pro klienta maximálně srozumitelná. Opačnou cestou pak zpráva přechází od neslyšící osoby k slyšícímu.

Ve výjimečných situacích mohou slyšící a neslyšící tlumočnick spolupracovat na porozumění neslyšícímu klientovi, dohodnout se vzájemně na co nejpřesnějším překladu, který následně slyšící tlumočnick sdělí slyšící straně.

Neslyšící tlumočnick je celou dobu vázán stejnými pravidly a dodržováním etického kodexu jako slyšící tlumočnick. Mimo jiné tak nesmí porušit mlčenlivost, musí se chovat profesionálně, zachovávat neutrálnost (neslyšící tlumočnick by nikdy neměl být v situaci obhájcem neslyšícího klienta), předávat veškeré informace co nejpřesněji a nejděrohodněji včetně emocí daného mluvčího.

Výhody přítomnosti neslyšícího tlumočnicka

I když by se zdlouhavost přechodu zprávy přes dva tlumočnický a nutnost využití konsekutivního tlumočení mohla zdát zbytečná, přítomnost neslyšícího tlumočnicka má nesporné výhody, které ve výsledku vyváží možná negativa. V první řadě je to maximální porozumění všech přítomných a co nejlepší využití jejich času a prostředků. Přizvání neslyšícího tlumočnicka do situace hned zpočátku je zajisté lepší alternativou než nutnost setkání zrušit, přeložit na jiný termín a zvat neslyšícího tlumočnicka až poté, co se zjistí, že za přítomnosti pouze slyšícího tlumočnicka situace není zvladatelná.

Pozitivní vliv na celou tlumočenou situaci má také okamžitý vztah a vzájemné porozumění, které nachází neslyšící klient u neslyšícího tlumočnicka. Neslyšící klient získává pocit, že v tlumočené situaci není sám, což se následně kladně přenáší do celé komunikační situace.

Neslyšící „relay“ tlumočnick

Čím se tedy liší neslyšící „relay“ tlumočnick od slyšícího? Neslyšící „relay“ tlumočnick je zván do situací, při kterých není v silách slyšícího tlumočnicka přetlumočit dané informace tak, aby k nim měl neslyšící klient 100% přístup. Pro neslyšícího „relay“ tlumočnicka je daný národní znakový jazyk jeho mateřským jazykem, což mu umožňuje pracovat s ním snadnějším a přirozenějším způsobem. Umí proto přizpůsobit svůj znakový projev i neslyšícímu, který nepoužívá znakový jazyk běžným způsobem, což může být pro slyšícího tlumočnicka velmi náročné. S tím souvisí také vzdělání. Kromě vzdělání podobného jako vzdělání slyšících kolegů by navíc neslyšící tlumočnick měl mít také značné zkušenosti s lidmi, kteří mají potíže s komunikací. Právě ty mu pak dávají onu schopnost přizpůsobit informaci přicházející od slyšícího kolegy potřebám daného neslyšícího klienta.

Vzhledem ke své vlastní životní zkušenosti se navíc může neslyšící tlumočnick vžít do situace neslyšícího klienta v jednom zásadním ohledu tak, jak toho žádný slyšící tlumočnick

nemůže být schopný – ví, jaké to je být neslyšícím ve slyšícím světě. Zároveň by měl neslyšící tlumočnick mít zkušenosti a znalosti nejen z neslyšícího, ale také ze slyšícího světa, které mu umožní být v dané situaci nejen jazykovou, ale i kulturní spojkou mezi slyšící a neslyšící stranou.

Význam neslyšícího „relay“ tlumočnicka

Neslyšící tlumočnick může být přizván do situací, kde je klientem člověk s mentálním postižením, člověk s poruchou učení, s minimální znalostí národního znakového jazyka, s duálním smyslovým postižením apod. Takový klient by za přítomnosti pouze slyšícího tlumočnicka neměl rovný přístup k informacím. Neslyšící tlumočnick je také lépe srozuměn se znalostními mezerami, které může neslyšící člověk mít, způsobenými jednoduše tím, že jako neslyšící nemá tak rozsáhlou možnost „náhodného“ učení, jakou mají slyšící lidé. V případě potřeby je tak může zohlednit i ve svém překladu.

Hlavní význam neslyšícího „relay“ tlumočnicka tkví v základním lidském právu každého člověka na přístup k informacím, které se ho jakkoli týkají. Pokud tak neslyšící osoba vyžaduje z jakéhokoli důvodu pro přístup k těmto informacím přítomnost neslyšícího tlumočnicka, nemělo by mu toto právo být nijak upíráno.

Kde najdu více informací

Informace použité v tomto článku byly převzaty ze dvou zdrojů:

- článek „DeafInterpreter, Sign LanguageInterpreter – What’s theDifference?“ autorky Lorrie A. Kosinksi, slyšící tlumočnice z Denveru, USA:

http://www.handsandvoices.org/articles/misc/V13-2_interpDiff.htm

- rozhovor s Peterem Bracchim, neslyšícím tlumočnickem z Leedsu ve Velké Británii s názvem „Meet Peter Bracchi: Multi-skilledDeafRelayInterpreter, Deafawareness tutor and sign languageassessor and teacher“:

<http://limpingchicken.com/2015/06/10/meet-peter-bracchi-multi-skilled-deaf-relay-interpreter-deaf-awareness-tutor-and-sign-language-assessor-and-teacher/>

Pro více informací můžete navštívit stránky:

- <http://rid.org/about-interpreting/standard-practice-papers/>
- <http://www.interpretereducation.org/specialization/deaf-interpreter/>
- <http://www.diinstitute.org/>

CHRISTOPHER STONE: DEAF TRANSLATION NORM (PRAVIDLA PŘEKladU NESLYŠÍCÍMI PŘEKladATELI)

KATEŘINA
LIŠKOVÁ

Neslyšící překladatel přetváří promluvu ve znakovém jazyce tak, že působí spíš jako samostatný text než jako překlad.

Christopher Stone ve své dizertační práci z roku 2009 zkoumal, jak Neslyšící překladatelé převádějí britské televizní zprávy z angličtiny do britského znakového jazyka (BSL). Role Neslyšícího překladatele/figuranta je v prostředí televizního vysílání velmi odlišná od běžného slyšícího moderátora. Neslyšící vnímají možnost pracovat v médiích jako „politický proces“ posilující sebevědomí komunity Neslyšících.

Část výzkumu se zaměřila na přípravu překladu pro televizní vysílání. Překladatelé měli možnost komentovat všechny myšlenky týkající se jejich činnosti, které jim procházejí hlavou během přípravy překladu. Ukázalo se, že Neslyšící překladatelé pracují s **mentální představou cílového diváka**, což vede k překladu, který se nevyznačuje „věrností“ zdrojovému textu, ale především tím, že je **relevantní pro cílové Neslyšící diváky**. Cílový text upravují dvěma způsoby: text se stává **explicitnějším** – doplňují logické myšlenky tak, aby vyjádřily tvrzení ve zdrojovém jazyce s tím, že doplnění může a nemusí obsahovat pouze myšlenky vyslovené v původním tvrzení; anebo **implicitnějším** – tvrzení převedené ze zdrojového jazyka do cílového jazyka obsahuje méně než v jazyce zdrojovém.

Přestože jsou někteří slyšící tlumočníci sžití s kulturou neslyšících a dosahují vysoké úrovně BSL (Ch. Stone je označuje jako ‚Deaf (hearing)‘ – kulturně neslyšící, ale schopní slyšet), „nemohou zamezit vlivu zvuků na způsob jejich myšlení“.

Neslyšící překladatelé nejen využívají tzv. „**pravidla překladu Neslyšících**“ (DeafTranslationNorm), ale zároveň přetvářejí promluvu v BSL tak, že působí spíš jako samostatný text než jako překlad. Nejvýznamnější rozdíl v práci mezi slyšícími a Neslyšícími překladateli netkví ve výběru lexikálních jednotek (slov), ale v používání prozodie. Koheze ve znakovém jazyce se dosahuje pomocí prostoru a pohybů těla. V cílovém textu, který zapojuje prvky DeafTranslationNorm, se objevuje **mrkání** mezi významovými celky, jehož frekvence je na úrovni dialogu nikoli monologu. To umožňuje navázat Neslyšícímu překladateli/figurantovi „spojení“ s divákem. Mrkání ve spojení s **pohyby hlavy** tvoří prvky **prostorové prozodie**, která přispívá ke kohezi cílového textu.

Tato prostorová prozodie **snižuje kognitivní zátěž** diváků a tím zvyšuje míru jejich porozumění, neboť pomáhá vytvářet **text relevantní pro cílové diváky**. Neslyšící diváci upřednostňují Neslyšící figuranty/překladatele i v případě, že figurant nemá translátologické vzdělání. Mohou se s nimi identifikovat, jejich projev se přizpůsobuje cílové skupině a diváci nemusí na jeho vnímání vynakládat příliš energie. Tento jev popisuje Stone jako „understanding with least cognitive effort“, tedy „porozumění s nejnižší kognitivní zátěží“.

Jedná se o výtah z bakalářské práce: Lišková, Kateřina: Překlad do znakového jazyka v německé státní správě: bezbariérový přístup k informacím, vedoucí Mgr. Radka Stará, 2014.

STONE, Christopher. 2009. Toward a Deaf Translation Norm. Gallaudet University Press, 2009. ISBN 978-1563684180.

ANKETY

LUCIE
BŘÍNKOVÁ +

ANNA
MOUDRÁ

Při jaké příležitosti ses setkala s relay tlumočením a jakou roli hrál v tlumočení neslyšící kolega?

S relay tlumočením mám zatím jen málo zkušeností, které jsem získala díky práci pro SPC Duháček, kde jsem v tomto roce pracovala. Tlumočila jsem takto několik sezení s psycholožkou (např. psychologické vyšetření, rodinnou terapii, ...). Jednalo se o tlumočení jak pro dospělé, tak dětské klienty. Musím ale říci, že zkušenost to pro mě byla opravdu obohacující. I když před prvním relay tlumočením jsem byla velmi nervózní (bála jsem se, že udělám chybu, použiju špatný znak), ale na místě ze mě všechno spadlo. Díky neslyšícímu kolegovi jsem měla doslova o půl práce méně. Dodal mi klid a pocit jistoty, že všichni v tlumočené situaci dobře rozumí. Relay tlumočení bych určitě doporučila každému. O výhodách, které relay tlumočení přináší mně, jsem už mluvila. Ale myslím, že relay tlumočení je i velkou úlevou pro naše neslyšící klienty. Když v místnosti viděli také neslyšícího tlumočnicka, poznala jsem na nich pocit jisté úlevy. Odpadly veškeré obavy, zda jim bude dobře porozuměno. Nemuseli se nikterak omezovat, mohli říci otevřeně, co chtěli, aniž by museli přemýšlet nad tím, zda jim druhá strana opravdu rozumí. Moje zkušenosti s relay tlumočením jsou tedy velmi pozitivní!

Při jaké příležitosti ses setkala s relay tlumočením a jakou roli hrál v tlumočení neslyšící kolega?

S relay tlumočením mám zatím zkušenosti z tlumočení u psychiatra, kdy neslyšící kolega pomáhal při komunikaci s klientem a také byl určitou podporou. Šlo o velmi citlivou situaci, bylo výhodou, že si ho do týmu se mnou vybral sám neslyšící klient. Dále jsem tlumočila výslech na policii – sexuální tematiku – a neslyšícího kolegu jsem vnímala jako podporu v komunikaci. Neslyšící tlumočnick má v takových situacích ke klientovi mnohem blíž, což je velká výhoda. Poslední zkušenost jsem získala v rámci psychoterapie. Jednalo se o konzultaci s klientem, který má sníženou schopnost vyjadřování, se znakovým jazykem se setkal až jako školák.

Při jaké příležitosti ses setkal s relay tlumočením a jaký byl tvůj úkol při tlumočení?

Relay tlumočení jsem zatím zažil nejčastěji na policii, u soudu, při psychologických vyšetřeních – často se jedná o psychologické testy. Samostatnou kapitolou je relay tlumočení na konferencích (více MZS). Jako neslyšící tlumočnický pracovník pracující v týmu musím dávat pozor zejména na dvě věci. Zaprvé abych dobře porozuměl klientovi a zadruhé abych vše předal vhodným a jazykově srozumitelným způsobem slyšícímu kolegovi. Jako neslyšící tlumočnický pracovník musím také umět najít hranici mezi tím, kdy ještě můžu sdělení klienta, které je na první pohled nesrozumitelné, trochu „upravit“ (tím myslím situace, kdy je klient nervózní, rozrušený), a tím, kdy je jeho výpověď skutečně nesrozumitelná proto, že na tom není mentálně dobře. A to je informace, která by se měla ke slyšící straně (např. psychiatrovi) dostat. Právě díky zmatečné odpovědi klienta může lékař zjistit daný problém. Jako tlumočnický pracovník mám povinnost slyšící stranu informovat o tom, že klientovi není, např. kvůli jeho slabé jazykové kompetenci, rozumět. Občas plním roli takového kulturního pracovníka. Když vyhodnotím, že komunikační problém pramení z toho, že slyšící strana nechápe kulturní souvislosti komunity Neslyšících a klient není schopen sám tyto věci vysvětlit, do komunikace vstoupím a slyšící straně témata, jako je ČZJ, čeština jako cizí jazyk Neslyšících atd., vysvětlím.

PETR
VYSUČEK

Při jaké příležitosti ses setkala s relay tlumočením a jaký byl tvůj úkol při tlumočení?

S relay tlumočením zatím nemám moc bohaté zkušenosti. Tlumočila jsem na konferenci – jednalo se o tlumočení mezi mezinárodním znakovým systémem a českým znakovým jazykem. Dvakrát jsem také tlumočila u lékaře psychologické vyšetření. Jednou šlo o tlumočení pro dospělého klienta se sníženým intelektem a podruhé o dítě. To jsou zatím mé dosavadní zkušenosti s relay tlumočením. V případě konference jsme se s kolegou připravovali dopředu – měli jsme k dispozici texty a videa. Předem jsme se také domluvili na pravidlech spolupráce. Při tlumočení u psychologa to bylo ale jiné. Slyšící kolegyněmi předem řekly základní informace o klientovi a o dané situaci. Vše ostatní probíhalo až přímo na místě. Za sebe doufám, že do budoucna bude více příležitostí v oblasti relay tlumočení. Velmi mě to baví. V současné době ale cítím, že ze strany slyšících kolegů tlumočnicků není o relay tlumočení až tak velký zájem, ale doufám, že se to brzy změní. Za sebe můžu říct, že jsem při relay tlumočení vyzorovala, že se neslyšící klient cítí v dané situaci příjemněji – dobře rozumí a má pocit větší jistoty. Platí to i obráceně – na slyšícím kolegovi je vidět úleva, odpadá stres z toho, že nebude klientovi dobře rozumět. Relay tlumočení mu dodává klid. Tak uvidíme, zda do budoucna relay tlumočení přibude.

MARKÉTA
SPILKOVÁ

Z ORGANIZACÍ

ZPRÁVY Z ASNEP

Zdroj webové stránky organizace ASNEP

Novinky, které byly usneseny na zasedání v říjnu, naleznete zde, kde jsou dostupné i v českém znakovém jazyce: <http://www.asnep.cz/video-zasedani-asnep-z-s-c-72016-ze-dne-5-10-2016/2016/11/08/>

● Titulkování

Za EKST při ASNEP Mgr. Věra Strnadová, Ladislav Kratochvíl a ing. Martin Novák
Návrh novely zákona o televizním vysílání obsahuje povinnost pro komerční televize (Nova, Prima, Barrandov) titulkovat na všech svých kanálech (např. Nova Cinema, Prima ZOOM aj.).

Usilujeme o to, abychom na každém kanále komerčních televizí měli nejméně 15 % a více skrytých titulků. Přínosem bude celkové zvýšení v souhrnu všech kanálů, i když na hlavním kanále TV Nova jich bude trochu méně, než dosud. Bude jich ale více na dalších vysílacích kanálech.

Rádi bychom ještě před přijetím novely Zákona o rozhlasovém a televizním vysílání znali Váš názor, a proto posíláme tento dotazník, abyste se mohli také vyjádřit.

Označte v dotazníku odpověď, se kterou souhlasíte.

Vyplnit dotazník

● Zemřel jeden ze zakladatelů ASNEP docent Jaroslav Hrubý

V pondělí 17. 10. 2016 zemřel jeden ze zakladatelů Čestný člen Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel, doc. Jaroslav Hrubý, Csc.

Odešel člověk, který toho pro lidi, kteří neslyší, udělal velmi mnoho. Bez něj by dnešní život neslyšících, nedoslýchavých a dalších osob se sluchovými vadami, byl mnohem horší. ASNEP se bude ze všech sil snažit v jeho odkazu pokračovat.

ASNEP, z. s. vyjadřuje jeho rodině upřímnou soustrast.

SETKÁNÍ TLUMOČNÍKŮ PRO NESLYŠÍCÍ 2016

MARTINA MACUROVÁ

Když uvažuji zpětně o letošním setkání tlumočnicků, přichází mi na mysl slovo tradice. Běžně ho používáme, ale jen málokdy se zamyslíme nad jeho významem. Slovo tradice znamená **předávání**. Nejčastěji se používá ve smyslu předávání schopností, poznání, obyčejů či mravů v rámci kultury nebo skupiny. Rozumíme tím nejenom to, co se předává, ale i samotný proces předávání. Obojí považuji za velmi důležité. Těším se, až budeme moci psát v souvislosti se Setkáním tlumočnicků o tradici. Možná je na to ještě brzy, ale věřím, že se tak jednou stane.

V sobotu 15. října 2016 proběhl čtvrtý ročník. Základní myšlenku a parametry má setkání stejné a lety osvědčené. Organizaci zajišťuje průběžně se měnící tým dobrovolníků, občerstvení pečou a nakupují účastníci a vedení školy pro neslyšící v Radlicích nám stále poskytuje svoje prostory, čehož si velmi vážíme.

Naším společným cílem je rozvíjet prostor pro osobní setkání a vzájemné poznávání tlumočnicků různých generací, zkušeností a různých oblastí působení. I letošní setkání se snažilo reagovat na podněty z minulých let, jak formou, tak obsahem. Naším cílem bylo poskytnout všem účastníkům možnost seznámit se s aktuálními tématy v naší profesi a diskutovat o nich, a to o všem a se všemi. Nereálný cíl? Možná.

Jaké to letos bylo?

Na program byla současná situace v oblasti **soudního tlumočení** a plánované změny, které nám přiblížily zástupkyně Komory soudních tlumočnicků, paní Jana Klokočková a Naďa Hynková Dingová. Příspěvek přednesla i Daniela Tesaříková Vacková, která nás seznámila s videomateriálem ve formátu hybridní knihy, která je dostupná na www2.teiresias.muni.cz/hybridbook/book/teszmpo. Jedná se o materiál, který je určený pro přípravu tlumočnicků českého znakového jazyka, neslyšícím studentům oboru Speciální pedagogika k jejich samostudiu nebo slyšícím studentům jako doplňkový materiál k samostudiu českého znakového jazyka. Se svými životními zkušenostmi se podělila Pavla Puflerová, tlumočnice, která tlumočila již v době, kdy ještě většina z nás nebyla na světě. Oběd byl pojat tradiční formou, tzn. objednanou pizzou a povídáním nad doma napečenými koláči.

Odpolední část byla pojmenována pracovně „kroužení“. Šest diskuzních míst, šest témat, šest mluvčích. Ve vymezeném prostoru má každý „kroužek“ své místo a desítky diskutujících, kteří dle vlastního uvážení volí kroužek a v rámci něho rozsah, v jakém se do probíhající diskuze zapojí. A jestli to fungovalo? Fungovalo. V každém „kroužku“ byl vždy dostatek průběžně přicházejících diskutujících, kteří přinášeli nová a nová témata či na ně nahlíželi z různých pohledů. Pokusili jsme se je pro Vás stručně zachytit.

Šest míst ke kroužení

Podpora stávajících a nových tlumočnicků

Každý tlumočnický znakového jazyka se během svého profesního života dostává opakovaně do rolí nováčka či se tak může cítit. Může být ve svých očích začínajícím tlumočnickem po ukončení studia, po přestěhování do jiného regionu, když sbírá zkušenosti s tlumočením v týmu, oprašuje své znalosti a dovednosti po profesní pauze (mateřská dovolená, pobyt v zahraničí, dlouhodobá nemoc, syndrom vyhoření apod.) nebo začíná v rámci organizace apod.

Každý takto začínající tlumočnický potřebuje podporu nejen od svých kolegů, ale i zvenčí. V současné době nabízejí podporu začínajícím tlumočnickům různé organizace (např. Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, Tichý svět, Centrum zprostředkování tlumočnicků pro neslyšící a další). Přesto se ale všichni diskutující ve skupině shodli, že v systematické podpoře začínajících tlumočnicků máme v České republice značné rezervy a je třeba na ní pracovat.

Dle diskutujících je mimo jiné potřeba začínajícím tlumočnickům nejenom umět podporu poskytnout, ale i vytvořit prostředí vzájemné **tolerance, dobré atmosféry, odbourání předsudků na obou stranách. Tlumočnický si také musí umět o podporu říci.**

Tlumočení ve školství

Jaká jsou specifika v tlumočení ve školství, jaké nás čekají změny a co by nám pomohlo. I této oblasti jsme se na setkání dotkli.

Tlumočení jako sociální služba

Tlumočení v rámci sociálních služeb je vztahováno zejména k oblasti komunitního tlumočení poskytovaného prostřednictvím sociálních služeb – tlumočnické služby, dle zákona č. 108/2006 Sb., v platném znění. Neopomenuli jsme ani připravovanou novelu výše zmíněného zákona. V diskuzi jsme se dotkli práv klientů ve vztahu k povinnostem poskytovatelů tlumočnických služeb a tlumočnicků. Uzavírání smluv s klienty, individuální plánování, různé metody sociální práce a téma základního sociálního poradenství a jeho rozsahu. Zajímavé bylo rozhodně téma bezpečí tlumočnicků, kterému je potřeba se do budoucna určitě věnovat.

Komerční tlumočení

Téma komerčního tlumočení zůstane určitě na příštím setkání, protože klíčová mluvčí nám onemocněla.

Tlumočení v regionech

Zde se řešila potřeba celorepublikové databáze tlumočnicků pro zajištění dostupnosti na celém území ČR. Dále otázka pravidelného příjmu tlumočnicka v menším městě, zázemí pro tlumočnicka a sjednání zakázky neslyšícího. Nedílnou součástí je práce s profesními hranicemi při práci v malém městě, kde se lidé více znají, a způsob zajištění pohotovostního tlumočení.

Soudní tlumočení

Diskuze navazovala na dopolední příspěvek. Zmíněna byla potřeba kooperace mezi dotčenými aktéry, a to nejenom mezi soudními tlumočnickými vzájemně. Dále bylo řešeno:

- Sdílení komunikační strategie (příklady dobré a špatné praxe) při získávání materiálů, nahlížení do spisů v rámci přípravy na tlumočení.
- Potřeba novelizace notářského řádu.
- Nejednotnost současného systému proplácení tlumočení v situacích mimo soud a u Policie České republiky.
- Tlumočníci v týmu u soudu – návrh novely zákona o soudních znalcích a tlumočnících, t. č. v připomínkovém řízení, již umožňuje mít u soudního jednání dva tlumočníky, což je mimo jiné velmi vhodné pro začínající tlumočníky k získání jistoty v přítomnosti zkušeného kolegy. V současné době je nutné domluvit se předem z důvodu proplácení.
- Otázka odmítnutí tlumočit u soudu a relay tlumočení.

Diskuze byly mnohem podrobnější, více uvedeme na stránkách setkání a na našem FB.

Děkujeme všem za účast a strávení příjemného dne, který jsme zakončili večerním posezením. Možná Vás zajímá, jestli se setkání uskuteční i příští rok. Doufáme, že ano – nový realizační tým se přihlásil a témata určitě budou. Se vším Vás v nejbližší době seznámíme.

ZE ZAHRANIČÍ

KONFERENCE EFSLI

JITKA KUBIŠTOVÁ

KLÁRA HERČÍKOVÁ

Letošní AGM (Valná hromada) a konference EFSLI se konala ve dnech 9. až 11. 9. 2016 v řeckých Athénách s podtitulem: **It's all Greek to me!** (Je to pro mě španělská vesnice!). Hledala odpovědi na tlumočnická dilemata, se kterými se tlumočníci potýkají v běžném pracovním procesu. Workshopy a přednášky navštívilo přes 200 tlumočnicků z 28 států světa včetně 5 zástupců z České republiky. Za Komoru se zúčastnila Klára Herčíková a Jitka Kubištová, Za Svaz neslyšících a nedoslýchavých jela Kateřina Pešková, za Středisko Teiresiás Masarykovy univerzity v Brně se účastnila Daniela Tesaříková Vacková a za Českou unii neslyšících vyjel Martin Novák.

Hlavním mluvčím konference byl **Christopher Stone, PhD., z Velké Británie**, který konferenci zahájil i ukončil. Působí na Univerzitě Wolverhamptonu jako pedagog budoucích tlumočnicků, on sám je zároveň také tlumočnickem. Do celé konference nás uvedl myšlenkou, že každý tlumočnický musí být vzdělaný, neustále pracovat sám na sobě, zlepšovat se a zároveň být kompetentní v systému, ve kterém pracuje. **To klade velké nároky na tlumočníky hlavně v oblasti legislativy.** Svou myšlenku přirovnal k tomu, že není možné zdobit dort bez korpusu. Tlumočnick, vedle toho, že tlumočí pro klienty, tlumočí hlavně situacím, ve kterých se ocitá, a měl by se na ně připravit. Tlumočnick může uchopit překlad různými způsoby, a přitom odvádět profesionální překladatelskou a tlumočnickou práci – rozvolněný překlad nemusí být nutně neadekvátní.

Další přednášející byla **Lourdes Calle-Alberdi ze Španělska**, která v roce 2015 ukončila studium v mezinárodním programu pro tlumočníky EUMASLI a přednášela na EFSLI o deontologii. Ve svém příspěvku hledala hranici mezi striktním výkladem Etického kodexu a selským rozumem („commonsense“), ke všemu uváděla praktické příklady.

Deontologie (z řeckého δέον, Deon, „povinnost, povinnost“) je normativní etický postoj, který posuzuje morálku založenou na dodržování adekvátních pravidel na dané akci.

Více zde: https://en.wikipedia.org/wiki/Deontological_ethics

Yvonne E Waddell ze Skotska přednesla zajímavou přednášku o „stand by“ módu tlumočnicka. Ukázala nám, že i tento mód má své využití, mimo jiné v oblasti psychiatrie. Seznámila nás s metodami práce při zapnutí tohoto módu. Zajímavostí, která nás v tomto příspěvku zaujala, byl postup při sjednávání tlumočení při psychiatrických terapiích, kdy probíhá sezení s neslyšícím klientem, terapeutem a tlumočnickem, při kterém se vzájemně poznávají. Dále nám jako tlumočnickům kladla na srdce, že pokud se tlumočnick nachází ve stand by módu, neznámá to, že by nebyl v této chvíli aktivní. Jeho úkolem v této chvíli je mapovat konverzaci mezi slyšícím a neslyšícím klientem a kontrolovat, zda nedochází k nějakému nedorozumění. Pokud by pak tlumočnick zaznamenal nějaké komunikační nejasnosti, je jeho povinností zasáhnout. Tlumočnick by se však neměl angažovat v komunikaci za každou cenu, ale měl by mít na mysli, že i tento mód je při tlumočení běžný.

Přednášku o tlumočení pro uprchlíky a jeho specifikách nám přednesli **Ege Karara a Oya Ataman**. Oba dva se narodili v Turecku, ale v současné době žijí v Německu. Ege je neslyšící tlumočnick, Oya je naopak slyšící. Při tlumočení pro uprchlíky je hlavně důležité, aby tým slyšících a neslyšících tlumočnicků uměl dobře kooperovat a také aby dbal na kulturní rozdíly při překladu do druhého jazyka. Role tlumočnicků by také měla být řádně vysvětlená, někteří neslyšící uprchlíci nemusejí mít s tlumočením žádné zkušenosti. Pokud by totiž tlumočnick neznal kulturu daného státu a užil by např. chybný klasifikátor, mohlo by to zcela zásadně změnit význam sdělení. To, co může být ikonické pro naši kulturu, nemusí být ikonické pro kulturu uprchlíků, měli bychom být v tomto případě velmi obezřetní. Pokud bychom chtěli mluvit o dřevu, pravděpodobně bychom mohli připodobnit dřevo ke kládě, kterou neseme na rameni, u uprchlíka, který má zkušenosti s válkou, ten samý znak může evokovat střelnou zbraň. Dalším příkladem byla otázka dokumentů. Uprchlíci, kteří považují své doklady za velmi cenné, nemusejí rozumět danému znaku pro „pas“, „rodný list“ apod. V této situaci si tlumočnicki mohou pomoci připodobněním k něčemu cennému/dražému, jako je například zlato apod.

Téma další přednášky, kterou přednesla **Paivi Rainóz** Finska, se dotýkalo tlumočnických služeb pro uživatele kochleárního implantátu (či jiných klientů, kteří využívají komunikaci založenou na podpoře znaků). Sama Paivi je dcerou neslyšících rodičů a zároveň vyučuje na Humacké univerzitě ve Finsku. Její výzkum se zaměřil na zjištění, zda uživatelé kochleárního implantátu inklinují spíše k mluvené formě jazyka, nebo využívají komunikaci založenou na znacích. Ve Finsku existují obě dvě skupiny, a proto poukázala

na to, že je velmi důležité, aby se na tuto cílovou skupinu při zajišťování tlumočnických služeb také myslelo, protože i tito neslyšící lidé jsou našimi budoucími klienty. Bylo zjištěno, že 14 % z celkového počtu 90 – 95 % uživatelů KI používá ke komunikaci znakový jazyk a 16 % používá mluvený a znakový jazyk odděleně. Je to celkem vysoké číslo, proto je toto téma velmi zajímavé. V současné době se v České republice vlastně vůbec neřeší. Vzhledem k přibývání uživatelů KI se však tomuto tématu budeme muset začít také věnovat.

V sobotní odpolední části nás čekali **Postery**, které jsme si samostatně mohli prohlédnout. Česká republika na sebe může být hrdá, protože tam měla své zastoupení. Se svým posterem tam vystoupila Daniela Tesaříková Vacková. Ve svém příspěvku se zaměřila na to, jakými strategiemi se může tlumočnický řídit při přípravě na tlumočení. Rozdělila je na strategie, při kterých se využívají různé technologie (např. hybridní kniha, slovník Diction online apod.), a dále strategie, ve kterých se technologie nevyužívají (konzultace s kolegy, studium odborné literatury atd.).

Odpoledne jsme si mohli vybrat z několika workshopů a přednášek ty, které nás nejvíce zaujaly. Některé z nás se zúčastnily semináře, který vedly **Ali Htherington, Omoyele Thomas a Lyn Chase** z Velké Británie. Jejich příspěvek nám nejprve přiblížil, s jakými tlumočnickými dilematy a problémy se v naší profesi potýkáme a jak to může ovlivnit naši budoucí práci a náš psychický stav. Následně nám lektorky představily, jak vypadá jejich systém psychologické supervize a podpory ve Velké Británii. Tamní tlumočníci mají možnost využít služeb organizace 360supervision.

www.360supervision.co.uk

Webové stránky organizace, která zajišťuje pro tlumočnický supervizi, psychologickou podporu a řešení obtížných témat.

Na krátké ukázce jejich práce bylo vidět, že se skutečně nejedná o jazykové supervize, které jsou běžné v našem státě, ale jde o psychologickou podporu tlumočnicka. Supervizor zahájí konverzaci dotazem, co tlumočnicka v posledních týdnech jeho práce našťvalo/mrzelo/znechutilo, a následně se ve zhruba 20minutovém rozhovoru věnují příčinám jeho rozmrzení/stresu/nezvládnutí situace. Po rozebrání situace tak tlumočnick sám dokáže popsat své rozpoložení v dané chvíli a společně se supervizorem najdou cestu, jak se příště podobných pocitů vyvarovat. Na společném sezení se supervizorem chodí tlumočníci zhruba jednou za měsíc, maximálně za 6 týdnů.

Workshop byl ve srovnání s našimi poměry velmi zajímavý, protože u nás se poskytuje v podstatě pouze jazyková supervize nebo týmová supervize, ve které se spíše řeší vztahy na pracovišti než vyloženě psychické rozpoložení tlumočnicka v dané situaci. Možná je to inspirací, jakým směrem se i v Čechách, na Moravě a ve Slezsku do budoucna vydat.

Pokud byste někdo měl zájem o supervize v této organizaci, můžete se na ně obrátit a objednat si u nich supervizi prostřednictvím Skypu. Jedinou nevýhodou je, že vše bude probíhat v angličtině.

Protože nám tato supervize přišla velmi zajímavá, napadlo nás pozvat zástupce této organizace do České republiky a sjednat si u nich individuální supervize i s tlumočnický českého jazyka. Pokud by zájemců bylo víc, bylo by to realizovatelné, pokud se se supervizorkami domluvíme na nějaké ceně.

Měli byste o to zájem? Prosím kontaktujte nás na e-mailové adrese rada@cktzj.com.

Brett Best z Velké Británie představila svůj výzkum z oblasti sociálních sítí a prezentaci profesionálních tlumočnicků na této platformě. Soustředila se na vzorek jednotlivých tlumočnicků znakového jazyka z USA, UK a Dánska. Porovnávala, jakým způsobem se tlumočníci na internetu chovají. Někteří tlumočníci měli facebookový účet, který sloužil pouze k pracovním účelům a k propagaci jejich osoby, což je profesně velmi užitečné vzhledem k velké uživatelské oblíbenosti sociálních sítí, i zde je ale potřeba zacházet s údaji citlivě. Opakem byli tlumočníci, kteří přistupovali k facebooku velmi otevřeně, u některých se dokonce objevovaly přesné informace z proběhlých tlumočení.

Oliver Pouilot z Francie se ve svém příspěvku věnoval tomu, jakým nejvýhodnějším způsobem sestavit tým různých tlumočnicků na velkých konferencích. Podle jeho názoru je nejlepším řešením sestavit tým tak, aby tlumočili přímo z jazyka, kterému rozumějí, nikoliv přes relay tlumočnicka. Jeho přednáška tak vyvolala obavy z toho, jaká je role neslyšících tlumočnicků do budoucna.

Debra Russel z Canady měla vedle svého příspěvku o kohezi v tlumočnickém projevu ještě workshop na téma **spolupráce neslyšících a slyšících tlumočnicků**. Věnovala se především soudnímu tlumočení. Zajímavá byla výpověď neslyšícího, který běžně používá ke komunikaci tlumočnicka, vše si vyřídí, nemá snížené rozumové schopnosti, a přesto si vyžádal u soudu neslyšícího tlumočnicka. Když se ho tlumočnick zeptal, z jakého důvodu požaduje právě v této situaci neslyšícího tlumočnicka, odpověděl, že zde nechce přemýšlet nad překladem, ale chce dostávat všechny informace v čisté formě svého mateřského jazyka. Přednášející se zabývala také otázkou, jakou moc mají slyšící tlumočníci v týmové spolupráci s neslyšícím kolegou a jak by tuto moc měli/neměli využívat. Často se podle ní stává, že slyšící tlumočnick je dominantní na úkor svého kolegy, nepřístupuje k němu rovnocenně (nepřizve ho k jednání, neřekne mu informace, které proběhly v mluvené formě, nezopakuje mu informaci, kterou neslyšící tlumočnick potřeboval zopakovat, apod.) V americkém prostředí ke stejným situacím dochází i směrem k tlumočnickům z etnických menšin. Debra Russel nastínila otázku typu: jaký má naše rozhodnutí dopad? Slova ukazují tlumočnickovu volbu, která je někdy správná, a někdy správná být nemusí. Zdůraznila umění omluvit se svému kolegovi.

Z nedělního programu nás zaujala pouze přednáška finských tlumočnicků, **Raija Roslöf**, **Tiina Saarijärvi-Kivelä**, kteří se ve svém projevu zaměřili na to, jak je možné, že v dnešní době je mnoho tlumočnicků, kteří chodí tlumočit bez příprav i na místa, o kterých předtím nic nevěděli. Tento současný trend některých tlumočnicků nebyl jejich očima přijímán s respektem.

JEDEN DEN V EVROPSKÉM PARLAMENTU

JITKA KUBIŠTOVÁ

28. září 2016 bylo důležitým dnem jak pro komunitu neslyšících, tak pro tlumočnický z celé Evropy. V Evropském parlamentu v Bruselu se konala konference s názvem **Multilingualism and equalrights in the EU: the role of sign language**. Organizovala ji neslyšící europoslankyně Helga Stevens z Belgie, která je již druhým europoslancem, který na půdě evropského parlamentu komunikuje ve znakovém jazyce. Prvním je pan Ádám Kósa z Maďarska.

Konference byla unikátní v tom, že byla přístupná všem neslyšícím občanům Evropské unie, protože byla tlumočena do všech 31 národních znakových jazyků Evropy.

Znakových jazyků bylo více než jazyků mluvených, neboť konference se účastnili kromě zástupců států EU i zástupci Švédska a Norska a bylo tlumočeno i do jich národních znakových jazyků. Dále například němčina se užívá na území Německa i Rakouska, ale znakový jazyk rakouský a německý jsou dva odlišné jazyky. Ve Španělsku, Finsku a Estonsku se používají národní znakové jazyky dva (ve Španělsku je to například španělský znakový jazyk a katalánský znakový jazyk atd.). Na druhé straně Lucembursko lucemburský znakový jazyk nemá – místní neslyšící používají německý znakový jazyk.

Na akci tlumočilo celkem 145 tlumočnicků – do 24 mluvených jazyků tlumočili tlumočníci v kabinách v horních patrech sálu, tlumočníci znakových jazyků byli v sále, vždy před svojí skupinou neslyšících delegátů. V sále byl i přepis mluveného slova do angličtiny a živě se vysílalo se simultánním tlumočením ze studia do mezinárodního znakového systému.

Záznam z konference můžete zhlédnout zde:

<http://helgastevens.eu/en/nieuwsbericht/309/Web-streaming-LIVE---Multilingualism-and-equal-rights-in-the-EU:-the-role-of-sign-languages>).

Obrovské množství nebylo jen tlumočnicků, ale především účastníků. Přibližně 10 – 20členné skupiny delegátů ze všech členských států Evropy a další hosté zaplnili celý sál pro plenární zasedání Hemicycle s kapacitou téměř 700 míst, někteří hosté museli dokonce stát.

Konference měla hned několik cílů. Jedním z nich bylo ukázat, že pokud je vůle zpřístupnit informace neslyšícím, tedy zajistit tlumočení do znakového jazyka, je možné dosáhnout velkých cílů – sama neslyšící pořadatelka Helga Stevens byla kolegy europoslanci přímo na konferenci označena za jednoho z nejaktivnějších europoslanců a mluví se o ní jako o možné příští předsedkyni Evropského parlamentu.

Mezi mluvčími se vystřídal hned několik známých osobností z naší oblasti.

Verena Krausneker z Vídeňské univerzity mluvila o rezolucích, které Evropský parlament vydal v letech 1988 a 1998. Obě měly téměř totožný obsah a obě měly za cíl upozornit vlády členských států na to, že znakové jazyky jsou plnohodnotné jazyky a měly by tedy v rámci svých legislativ ukotvit právo neslyšících užívat svůj přirozený jazyk, zajistit zpřístupnění informací neslyšícím skrze znakový jazyk (zajistit tlumočení na různých místech, včetně tlumočení v televizi), jednat s národními organizacemi neslyšících, informovat slyšící veřejnost o kurzech znakového jazyka a podpořit vznik slovníků znakového jazyka.

Schválená rezoluce z roku 1998 opakovala předešlé proto, že po první rezoluci nebyly zaznamenány v legislativě členských států v této věci žádné výrazné změny. Ve druhé rezoluci byla navíc přidána ještě výzva o potřebnosti titulkování a tlumočení pořadů pro neslyšící v televizi, především pak o nutnosti podpořit nárůst vzdělaných a kvalitních tlumočnicků.

Situace ale stále není ani zdaleka ideální, ukotvení práva neslyšících není ani po dalších 16 letech v ideálním stavu, proto europoslankyně Stevens uspořádala s pomocí kolegů tuto konferenci a přispěla k tomu, že evropským parlamentem byla v listopadu 2016 přijata již třetí rezoluce, která připomíná národním vládám práva neslyšících. Rezoluce hlavně upozorňuje na nutnost mít kvalifikované a profesionální tlumočnický znakového jazyka, mít pro neslyšící přístupné informace, zajistit rovný přístup k zaměstnávání, vzdělávání a dalším oblastem.

Plný text třetí rezoluce je k dispozici zde:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2016-0442&language=CS>

Přestože neměly rezoluce takový dopad, aby byla situace ideální, určitý posun nastal a v roce 2010 mělo 20 států Evropy právo neslyšících na znakový jazyk nějak ukotveno v legislativě a národní vlády začaly brát organizace neslyšících jako partnery při jednáních.

Právě to, jaká je situace legislativního ukotvení znakových jazyků a práva na jeho užívání v jednotlivých zemích EU, shrnul ve svém příspěvku **Markku Jokinen**, prezident Evropské unie neslyšících. Vydělil tři kategorie, resp. tři typy situací legislativy v jednotlivých státech:

1. Státy, ve kterých je právo na znakový jazyk ukotveno přímo v ústavě (například Finsko, Maďarsko, Rakousko). Tuto situaci považuje za nejideálnější, neboť neslyšící v dané zemi mají právo na užívání znakového jazyka zakotvené v tom nejzákladnějším dokumentu dané země.

2. Státy, které mají právo na používání znakového jazyka ukotvené v rámci zákona o jazycích dané země (v případě vícejazyčných států). Taková je situace například ve Švédsku a Estonsku. Do této skupiny zařadil i státy, které mají samostatný zákon o znakovém jazyce (Slovensko, Kypr, Finsko, Belgie). Další podkategorií (2b) jsou státy, kam spadá i Česká republika (dále Španělsko, Polsko), kde sice je právo na znakový jazyk zakotveno v nějakém speciálním legislativním dokumentu, ale je spojeno s dalšími (tentokrát podpůrnými) komunikačními prostředky, ať již osob s vadou sluchu (nedoslýchaví, ohluchlí), nebo osob s jinými specifickými komunikačními požadavky.

3. Poslední kategorie je situace států, kde je právo neslyšících na komunikaci ve znakovém jazyce roztrženo do několika různých zákonů v souvislosti s konkrétním rezortem. Česká republika spadá i do této kategorie, neboť sice máme zákon o komunikačních systémech (jako státy v kategorii 2b), ale ten je natolik obecný, že je nutné pro jednotlivé oblasti ukotvit práva neslyšících a blíže je specifikovat v dalších zákonech (školský, o sociálních službách atd.).

Je jasné, že není možné bez kontextu aplikovat jeden legislativní dokument jedné země na zemi jinou, v jednotlivých státech EU by se ale mělo na legislativních dokumentech i nadále pracovat a zajistit rovný přístup neslyšícím osobám ke vzdělání, informacím a zaměstnání. Jokinen apeloval na přítomné europoslance, aby nově vznikající rezoluci o znakovém jazyce podpořili, aby vyvíjeli potřebný tlak na své vlády, aby podnikly potřebné kroky pro vytvoření legislativy, která bude v souladu s rezolucí a bude naplňovat práva neslyšících.

Jokinen ve svém příspěvku zdůraznil, že naplňování rovných práv neslyšících probíhá především skrze kvalitní a vzdělané tlumočnické služby znakového jazyka. V tomto směru na něj navázala další vystupující **Maya de Wit**, která hovořila o současné situaci tlumočení, respektive stavu tlumočnicků v Evropě – o jejich počtu, možnostech vzdělání a finančním ohodnocení za práci.

Svůj příspěvek začala de Wit konstatováním, že pro zapojení neslyšících uživatelů znakových jazyků do slyšící společnosti ve všech oblastech jejich života jsou klíčoví právě tlumočníci. Skrze tlumočnické služby se neslyšící dostávají ke vzdělání, které jim pak později zajistí vstup na trh práce a jsou díky němu ekonomicky prospěšní. Proto je nutné, aby neslyšící měli dostatek kvalitních tlumočnicků. Dle výzkumů May de Wit žije v rámci EU celkem jeden milion uživatelů znakového jazyka, tlumočnicků je však pouze 6 500, což je naprosto nedostačující číslo. Podle de Wit je nezbytné, aby počet tlumočnicků plošně vzrostl.

V průměru vychází jeden tlumočnický pracovník na 160 neslyšících, pokud se ale nepodíváme na věc statisticky, ale zaměříme se konkrétně na situaci v jednotlivých státech, vychází v některé zemi na jednoho tlumočnicka i 2 500 neslyšících, oproti tomu jsou země, kde je na jednoho tlumočnicka neslyšících osm. To jsou ale jen vybrané a nefrekventované případy. Své závěry de Wit podložila výsledky svých výzkumů, které pravidelně jednou za 4 roky v této oblasti provádí a jejichž výsledky publikuje (poslední sborník vyjde koncem tohoto roku a bude již třetí v řadě).

Úspěch neslyšících ale nezávisí jen na počtu tlumočnicků, ale i na jejich kvalitě. Proto se ve druhé části svého příspěvku de Wit věnovala vzdělávacím programům pro tlumočnický v jednotlivých státech: 7 států EU nemá doposud žádný vzdělávací program pro tlumočnický znakového jazyka, ve zbývajících státech je celkem 70 nejrůznějších typů vzdělávacích programů. Většina vzdělávacích programů/kurzů (pořádaných nejčastěji profesními organizacemi či organizacemi neslyšících) se za poslední čtyři roky změnila na 3–4leté programy na vysoké škole. V České republice se snažíme tento trend následovat, proto vznikl obor na VOŠ a připravuje se bakalářský obor na FFUK.

Kromě vzdělávacích programů existuje v některých státech (7) systém registrace certifikovaných tlumočnicků, tedy databáze, která eviduje tlumočnický, kteří mají určité vzdělání a/nebo složili zkoušku, která jejich kvalifikaci na dané úrovni potvrzuje.

V závěru se Maya de Wit věnovala otázce finančního ohodnocení tlumočnicků, neboť to jde s jejich počtem a kvalitou ruku v ruce: chceme-li po tlumočnických, aby měli patřičné vzdělání a dále na sobě pracovali, aby zvládli stále se zvyšující nároky, není možné, aby byli za svoji práci podhodnoceni.

Odměna by měla odrážet profesionalitu a vzdělání tlumočnicka. Bez odpovídající odměny nebude dostatek tlumočnicků (řada jich profesi kvůli neúnosným finančním podmínkám opouští). De Wit nadále zdůraznila, že vlády jednotlivých zemí by si měly uvědomit, že dotační programy na tlumočení omezené na jeden rok (tento model je v 15 členských zemích včetně ČR) není stabilní, a měly by se snažit vytvořit podmínky stabilnější. Řada zemí již situaci tlumočnicků zlepšila a od roku 2012 se v Evropské unii zvýšil počet tlumočnicků o 17 %.

Po Maye de Wit následovala další přednáška, která dále rozvíjela problémy, které jejich předřečnice předestřela: dvojice přednášejících **Christopher Stone** a **Christian Rathmann** opět připomněli, že jen skrze kvalitní tlumočnický mohou být neslyšící úspěšní v životě. Hovořili o nutnosti zajistit pro budoucí profesionální tlumočnický kvalitní vysokoškolské vzdělání a zmínili podstatnou roli neslyšících vyučujících v nich. Dále připomněli, že studijní programy mají být přístupné nejen uchazečům slyšícím, ale i neslyšícím, neboť profese neslyšících tlumočnicků je velice potřebná a je nezbytné i tyto tlumočnický vzdělávat a jejich řady rozšiřovat.

Prof. Rathmann hovořil o potřebě zvýšení počtu tlumočnicků, kteří budou schopni poskytovat služby i neslyšícím z jiných zemí, tedy těm, kteří jsou rodilými mluvčími jiného znakového jazyka. Evropská unie umožňuje svým občanům migrovat a stěhovat se do jiných zemí za práci či vzděláním a měla by být schopna vytvořit odpovídající podmínky i pro neslyšící občany. V každém státě by tedy měl být dostatek tlumočnicků nejen pro své obyvatele, ale i pro občany z jiných států EU. Prof. Rathmann zdůraznil, že tlumočnickům musí být za jejich práci nabídnuto odpovídající finanční ohodnocení, jinak se jejich počet nepodaří navýšit.

Poslední dva přednášející se pak zaměřili na situaci při tlumočení v rámci Evropského parlamentu. Nejprve promluvila **Agnieszka Walter-Drop**, koordinátorka tlumočení (mluvených jazyků) v EP. Pohovořila o současné praxi zajišťování tlumočnicků na jednáních. Na ni navázal **Oliver Pouliot** a seznámil publikum se situací zajišťování tlumočení do znakového jazyka na půdě Evropského parlamentu při jednání dvou neslyšících europoslanců v rámci setkání politických frakcí, v pracovních skupinách apod.

Upozornil, že systém v EP na financování tlumočnicků znakových jazyků teprve vzniká, tlumočníci neměli vždy stejné podmínky jako jejich kolegové tlumočníci mluvených jazyků. Například i nyní se stává, že tlumočnick znakového jazyka není placen z centrálních financí jako tlumočníci jazyků mluvených, ale z financí konkrétního europoslance, což je ve své podstatě diskriminační.

V současné době mají na půdě Evropského parlamentu zkušenost s tlumočením do/z maďarského znakového jazyka, vlámského znakového jazyka a britského nebo např. i amerického znakového jazyka. Veřejné akce bývají tlumočeny i do mezinárodního znakového systému, tento komunikační prostředek je však používán v omezené míře, neboť je to komunikační kód oproti přirozeným znakovým jazykům omezený. O. Pouliot ani jeho předřečníci Ch.Rathmann a Ch.Stonenepovažují za vhodné vést v MZS složitá jednání a pracovní schůze, prof. Rathmann v souvislosti s MZS hovořil o naprosto nevhodnosti používat tento komunikační kód, který má omezené vyjadřovací schopnosti v běžném vzdělávacím procesu (např. u neslyšících cizinců studujících v zahraničí atd.).

Na závěr představila hlavní organizátorka konference europoslankyně Helga Stevens novou rezoluci (v pořadí již třetí, kterou EP vydá), která zahrnuje především všechny na konferenci zmíněné požadavky:

- 1) vhodné zakotvení práva neslyšících na komunikaci ve znakovém jazyce v legislativě každého státu,
- 2) zajištění dostatečného počtu tlumočnicků, kteří pomohou právo na přístup k informacím ve znakovém jazyce naplňovat,
- 3) zajištění kvalitního a dostupného vzdělání pro tlumočnický,
- 4) zajištění odpovídajícího finančního ohodnocení pro tlumočnický.

Přítomní europoslanci byli vyzváni, aby rezoluci podpořili, aby ji jejich státy ratifikovaly a požadované body v praxi naplnily.

NAŠLI JSME ZA VÁS

NA CHVÍLE MEZI TLUMOČENÍMI

LUCIE
BŘÍNKOVÁ

Britská společnost Remark! Interpreting nabízí relay tlumočení v rámci svých služeb.

Jak to přesně funguje, můžete zjistit zde:

<http://www.remarkinterpreting.co.uk/services/deaf-relay-interpreting/>

Na stránkách RID si můžete přečíst, jaké podmínky musí splňovat neslyšící tlumočnick, který chce být v registru vyškolených tlumočnicků: <http://rid.org/rid-certification-overview/cdi-certification/>.

Pod tímto odkazem si můžete přečíst krátký článek Jiřího Janečka o tom, kdy a kde je neslyšící tlumočnick nezbytný a co by měl umět: <http://ruce.cz/clanky/50-neslysici-tlumocnik>.

Pro přípravu na tlumočení Komora vytvořila v sekci AKTIVITY-VZDĚLÁVÁNÍ

- <http://www.cktj.com/elektronicke-slovniky> stránku s odkazy na elektronické slovníky, které lze používat při přípravách na tlumočení.

POKUD VÍTE O DALŠÍCH PRIMA ODKAZECH, NAPIŠTE NA RADA@CKTJ.COM A BUDOU PŘIDÁNY.

LENKA
LACO

Kdo je neslyšící tlumočník, kdy vlastně tlumočí, v jakých situacích a proč je jeho profese neméně důležitá v porovnání s profesí slyšícího tlumočníka? Tyto a jiné otázky vám zodpoví článek uvedený na webu organizace NCIEC (National Interpreter Education Center).

DeafInterpreter. Interpreter Education.org [online]. 2016 [cit. 2016-11-08]. Dostupný z WWW: <http://www.interpretereducation.org/specialization/deaf-interpreter/>

Česká komora tlumočnicků znakového jazyka vydala publikaci a DVD Neslyšící tlumočník v pracovním týmu. Slouží jako základní vhled do problematiky specifík týmového tlumočení, kdy spolu pracují slyšící a neslyšící tlumočníci.

Ve své teoretické části se publikace věnuje druhům týmové spolupráce, základním pravidlům pro sestavování tlumočnických týmů a práci v nich. Zabývá se také kritérii, která by měl neslyšící tlumočník splňovat, a tím, jak je to v jeho případě s Etickým kodexem tlumočníka. Naleznete zde také vymezení pravidel pro spolupráci slyšícího a neslyšícího tlumočníka v týmu.

Publikace obsahuje i praktickou část, v níž naleznete výčet situací, ve kterých je vhodné do tlumočnického týmu přizvat neslyšícího tlumočníka.

Celou problematiku pak vhodně doplňuje DVD, které sestává z obsahu, jenž koresponduje s publikací.

PEŠKOVÁ, Kateřina. Neslyšící tlumočník v pracovním týmu. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, c2008. ISBN 978-80-87218-20-4.

NOVÁKOVÁ, Radka; PEŠKOVÁ, Kateřina. Neslyšící tlumočníci v pracovním týmu. DVD Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, c2008. ISBN 978-80-87153-22-2.

Publikace Deaf Interpreters at Work International Insights představuje unikátní sbírku příspěvků od 17 respektovaných vědců, kteří v nich líčí každodenní praxi neslyšících tlumočnicků z různých zemí. Je zde popsána historie neslyšících překladatelů a tlumočnicků, podrobnosti o vývoji testování a akreditaci této profese. Další kapitoly vymezují kognitivní procesy neslyšících tlumočnicků, zabývají se tlumočnickými týmy, přípravou tlumočnických týmů, v nichž spolupracují slyšící i neslyšící tlumočníci, použitím taktilního amerického znakového jazyka a v neposlední řadě i problematikou konferenčního tlumočení za účasti neslyšícího tlumočníka.

Deaf Interpreters at Work International Insights. Gallaudet Univ Pr, 2014. ISBN 9781563686092.

Neslyšící tlumočnice Lynn Capps Dey ve svém výzkumu The Role of Deaf Interpreters popisuje zkušenosti dalších neslyšících tlumočnicků. Zaměřuje se na zkušenosti nasbírané při práci neslyšících tlumočnicků v týmu se slyšícími tlumočnickými. Výzkum probíhal formou řízeného rozhovoru. Respondentům položila celkem 21 otázek, odpovědi na ně byly natáčeny na videokameru. Závěry z výzkumu naleznete v on-line zveřejněném shrnutí.

DEY CAPPS LYN. The role of Deaf Interpreters: Investigating What Deaf Interpreters Experienced. DI Institute.org [online]. 2016 [cit. 2016-11-08]. Dostupný z WWW: <http://www.diinstitute.org/wp-content/uploads/2012/07/CappsDey.pdf>

Eileen Forestal prezentovala na webu Street Leverage svůj příspěvek na téma Neslyšící tlumočníci: formování budoucnosti profese tlumočnického jazyka (Deaf Interpreters: Shaping the Future of the Sign Language Interpreting Profession). Její příspěvek se zaměřuje na analýzu změny paradigmatu, která se projevuje v rámci profesetlumočení znakového jazyka, konkrétně na tradiční modely tlumočnických služeb v souvislosti s profesí neslyšícího tlumočnicka.

Celý příspěvek je dostupný on-line, a to jak v písemné podobě, tak i v ASL.

FORESTAL EILEEN. Deaf Interpreters: Shaping the Future of the Sign Language Interpreting Profession. StreetLeverage.com [online]. 2016 [cit. 2016-11-08]. Dostupný z WWW: <http://www.streetleverage.com/2015/02/deaf-interpreters-shaping-the-future-of-the-sign-language-interpreting-profession/>

BRATŘENÍ S JTP

JERONÝMOVY DNY 2016

22. Jeronýmovy dny, víkend přednášek, besed, workshopů a prezentací, pořádala jako obvykle Jednota tlumočnicků a překladatelů ve spolupráci s odborníky v oboru lingvistiky, překladu a tlumočení, jakož i dalšími zajímavými osobnostmi a tlumočnickými a překladatelskými organizacemi, profesními sdruženími a vysokoškolskými pracovišti, Asociací konferenčních tlumočnicků ASKOT, Českou komorou tlumočnicků znakového jazyka, Komorou soudních tlumočnicků ČR, Obcí překladatelů, Ústavem translologie FF UK v Praze a Evropskou komisí.

V roce 2016 proběhly ve dnech 9. – 12. listopadu.

Zde níže uveřejňujeme materiály z jednotlivých přednášek, jak nám je jejich autoři laskavě poskytli.

http://www.jtpunion.org/spip/rubrique.php3?id_rubrique=125

→ **Chris Durban: Translation, Getting it Right - Users' manual.**

Překlady a jak na to. Příručka pro zadavatele překladů.

→ **Ondřej Matuška: SketchEngine pro překladatele a tlumočníky**

Nástroje nové generace pro extrakci terminologie

Příručky o překladu a tlumočení

V této sekci najdete různé jazykové mutace „osvětových“ příruček o překladu (včetně té české, kterou JTP vydala v roce 2003), jakož i informaci o příručce TLUMOČENÍ A JAK NA TO, která je v prodeji.

http://www.jtpunion.org/spip/rubrique.php3?id_rubrique=43

Z REDAKCE

Příští číslo Bulletinu (2017) bude na téma online tlumočení.

Pokud nám i Vy chcete cokoliv sdělit, např. k příštímú tématu, ale i k ostatnímu, co Vás při čtení napadá, nebo chcete zaslat komentář k podobě nebo konkrétnímu článku, napište na rada@cktjz.com.

Vydává Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, z. s., Senovážné nám. 23, Praha 1.

Časopis je distribuován zdarma. Pokud i vy ho chcete dostávat do svých e-mailových schránek, napište si o něj na rada@cktjz.com.

Odpoředná redaktorka: Lucie Břinková a Anna Moudrá

Korektorka: Marie Komorná

Grafik: Sandra Bovkunová

Přispěvatelé do tohoto čísla: Anna Moudrá, Lucie Břinková, Lucie Tužová, Lenka Laco, Kateřina Lišková, Klára Herčíková, Jitka Kubišřtová, Kristýna Siková, Martina Macurová,

Překlad textu do znakového jazyka: autoři + Barbora Fodorová,

Tiché zprávy

Za obsah článků odpovídají autoři. Texty neprošly jazykovou úpravou. Příspěvky se nehonorují. Příspěvky zde otišřtěné nesmí být reprodukovány v žádné formě, ani elektronickým či mechanickým způsobem, včetně systémů pro ukládání a vyhledávání informací, bez souhlasu držitelů copyrightu. Citace z textů možno přetisknout pouze s uvedením zdroje.

Komoří bulletin

2016/3

Česká komora tlumočnicků
znakového jazyka